

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ

О.В.Баркова

20 травня 2009 р. у Національній парламентській бібліотеці України відбувся науково-практичний семінар "Організація і технологія формування електронної бібліотеки" (<http://www.nplu.org/ua/events/seminar/seminar-20-05-09.html>), який був організований у рамках *Шостої міжнародної науково-практичної конференції "Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики"* (19-21 травня 2009 р., м. Київ, Україна), яка щорічно проводиться в Державній академії керівних кадрів культури і мистецтв.

У роботі семінару взяли участь понад 30 фахівців, які представляли: бібліотеки різних відомств (публічні, університетські, освітянські), міжнародні та академічні структури, а також підприємства, що займаються цифровими технологіями і ресурсами. Було презентовано 13 доповідей та одне інформаційне повідомлення. Доповідачі представляли три міста України (Київ, Сімферополь, Кременчук) і місто Ванкувер (Канада).

На семінарі обговорювався спектр організаційно-технологічних проблем, які вирішуються у ході формування повнотекстових електронних інформаційних ресурсів і створення електронних бібліотек. За проблематикою доповіді охоплювали такі аспекти:

– сучасні тенденції розвитку електронних ресурсів і сервісів бібліотек у світі, прискорений розвиток нових комунікацій в електронному середовищі (виступи *І.Л. Кучми, Леа Стар*) та деякі питання підготовка аудиторії користувачів електронних бібліотек (виступ *Н.Й. Дзюби*);

– технічні аспекти оцифрування, критерії вибору обладнання для оцифрування та організації електронних сховищ, нові носії довготривалого збереження ресурсів (виступи *О.С. Овсака*);

– зміни традиційного контенту (*І.Л. Кучма*), форми представлення електронних матеріалів і проблеми знакових систем у ході цифрового відтворення текстів (*О.В. Баркова, І.В. Остапова*);

– технології бібліотечного опрацювання та обліку електронних ресурсів (*О.В. Баркова, О.М. Бруй, В.М. Волинець*);

– досвід організації і впровадження технологій формування електронних бібліотек, інтеграція у поточні бібліотечні процеси (*О.В. Баркова, Леа Стар, В.М. Волинець*);

– сервіси на основі повних текстів, надання доступу та нові форми обслуговування користувачів (*І.Л. Кучма, Н.Й. Дзюба, Леа Стар, О.В. Баркова, Н.Г. Мацебора, О.М. Бруй, В.М. Волинець*);

– керування електронними колекціями (*О.М. Бруй*).

У доповідях було представлено досвід практичних напрацювань бібліотек у галузях – культури та освіти.

Із презентаціями доповідей можна ознайомитися на веб-сайті Національної парламентської бібліотеки України: <http://www.nplu.org/ua/events/seminar/seminar-20-05-09.html>.

Вже на початку пролунало питання щодо перспективи створення саме у бібліотеках поряд із повнотекстовими електронними ресурсами ще й "віртуальних лабораторій" для навчальних процесів. Питання показало, що використання повнотекстових ресурсів вже є звичайним процесом і сталою практикою користувачів, але й акцентувало увагу і на нових інформаційних потребах сучасного користувача бібліотеки – потребах у розвинених інформаційних сервісах, які користувач очікує саме від бібліотеки.

У ході засідання було акцентовано увагу на болючих кадрових питаннях, пов'язаних із відсутністю фахівців, підготовлених до нових технологічних процесів. У цьому зв'язку цікавим є досвід університетів Канади та Європи з існуючою там практикою самоосвіти й виробничої ініціативи бібліотечних фахівців, а також використання волонтерів у нових

технологічних процесах (виступ *Лео Стар*). Де-факто, аналогічний стан і розв'язання кадрових проблем (за винятком, на жаль, волонтерів) спостерігаємо й у вітчизняних бібліотеках. Учасники семінару схвалили оголошений І.Л. Кучмою намір у рамках діяльності програми "Відкритий доступ" (eIFL.net) підготувати дистанційний курс менеджменту електронних ресурсів для бібліотечних фахівців.

Питання фінансування робіт з оцифрування, що є дуже дороговартісними, – болюче не лише для вітчизняної бібліотечної галузі. Світова практика вирішення проблем фінансування – це державна підтримка, гранти та участь у міжнародних, у тому числі європейських, проектах збереження і репрезентування культурного надбання в електронному середовищі (виступи *І.Л. Кучми, Лео Стар*).

Звісно, у доповідях було представлено концептуальні підходи до створення електронних бібліотек, зокрема, в університетах (*О.М. Тур, О.Ю. Ядров*). Але треба зазначити, що порівняно з виступами за такою ж темою на аналогічному заході минулого року (секція "Електронні бібліотеки та мультимедійні колекції в бібліотечній, музейній та архівній справі", 21 травня 2008 р.: http://www.nplu.org/ua/events/2008/section/21_05_08-section.htm), цього року доповідачі представили більше практичного досвіду і результатів робіт та винесли на обговорювання саме практичні організаційні і технологічні питання.

Слід відзначити, що, враховуючи світовий теоретичний і практичний досвід робіт у галузі електронних бібліотек, вітчизняні установи послідовно та "прагматично" вирішують, наприклад, такі завдання, як:

- організація комплектування електронної бібліотеки й використання її ресурсів у правовому полі та в рамках існуючого законодавства: досвід укладання угод із правовласниками творів (виступи *В.М. Волинець, О.М. Бруй*), оцифрування та надання користувачам творів, що перейшли в суспільне надбання (*О.В. Баркова, Н.Г. Мацебора*), а також використання міжнародної практики застосування ліцензій відкритого доступу (*І.Л. Кучма*);

- бібліотечне опрацювання електронних ресурсів і створення метаданих (*О.М. Бруй, З.Д. Стерхова, О.В. Баркова*);

- організаційні питання керування електронними колекціями: координація та регламентація процесів (*О.М. Бруй*).

Сьогодні презентованими на семінарі оцифрованими документами та електронними повнотекстовими ресурсами можна користатися в локальних мережах бібліотек та університетів, а також через мережу Інтернет у вільному доступі через сайти установ.

Таким чином, можна констатувати, що процес створення електронних бібліотек і повнотекстових ресурсів у вітчизняних установах перейшов з етапу теоретичного осмислювання завдань до стадії практичної реалізації та розвитку.